

A kínai Líbia-dilemma, avagy hogyan törjünk egyszerre pálcát és lándzsát

Szunomár Ágnes

Hogyan viszonyul Kína a Líbiában történetekhez, szélesebben értelmezve, hogyan viszonyul a nyugati beavatkozáshoz a számára baráti diktatúrákban, mit tesz felelős nagyhatalomként, a Biztonsági Tanács állandó tagjaként, illetve mit tehet a fejlődő országok élharcosaként s nem melleleg a közel-keleti olaj jelentős importőreként? A válasz első látásra talán egyszerű: egyik szerepében tartózkodik, míg a másikban bírálja a nyugati beavatkozást. E dilemma mégis gondot okozhat Kínának, mivel egyre aktívabb szerepet szán magának nemzetközi kérdésekben, így egyre gyakrabban kell majd szembenéznie hasonló döntésekkel.

A kínai külügyminisztérium honlapjának Líbiával foglalkozó – utoljára augusztusban frissített – oldalára szerint a két ország viszonya baráti, kapcsolataik jó ütemben fejlődnek, kölcsönösen egyeztetnek, és együttműködnek regionális és nemzetközi kérdésekben egyaránt. Kína számára különösen kedves, hogy Líbia az „egy Kína elv” elfogadása mellett támogatja a kínai kormány álláspontját Tibet és Xinjiang tartományok esetében is, ami egy diktatúrától persze nem annyira meglepő. A térség Kína olajimportjának jelentős forrása; a tavalyi év során a teljes kínai nyersolajimport mintegy fele érkezett a Közel-Keletről és Észak-Afrikából. Bár Kína diverzifikálni akarja importját, az arab országok (és Irán) minden bizonnyal továbbra is a fő olajellátók között maradnak, hiszen a globális olajtartalékok jelentős részét ők birtokolják. Ami Kína

gazdasági befolyását illeti, az egyre jelentősebb a térségben. Politikai és diplomáciai ereje pedig eddig csupán a nyugati befolyás miatt maradt alacsony a Közel-Keleten, de így is jól szolgálta Kína kereskedelmi és energiaügyi érdekeit.

Amíg nem volt dilemma, azaz nem kellett kiállni egy-egy álláspont mellett, addig nem is volt probléma. Kína hagyományosan nem támogatja a más országok belügyeibe való beavatkozást, még ha az civil áldozatok életét is veszélyezteti, hiszen hasonló beleszólást saját esetében is elvből elutasít. Felelős és egyre aktívabb nagyhatalomként mégis meg kell nyilvánulnia úgy, hogy az a Nyugatnak is tetszék, ugyanakkor túl messzire sem mehet a nyugati igények kielégítésében, mert még megorrolnának rá a másik oldalon. Kína felé tehát két irányból érkezik elvárás a jelenlegi líbiai konfliktussal kapcsolatban. A nemzetközi közösség, elsősorban a fejlett nyugati államok azt várják Kínától, hogy törjön pálcát Líbia felett, ítélje el a diktátor uralmát s tetteit, ily módon bizonyítsa, hogy érett a nemzetközi nagyhatalmi szerepvállalásra. Ezzel szemben a közel-keleti baráti államok – még szélesebben értelmezve a fejlődő világ – kimondva-kimondatlanul azt várják Kínától, hogy törjön lándzsát Líbia mellett, keressen más megoldást, ne támogassa, sőt, ítélje el a nemzetközi beavatkozást, hiszen milyen alapon avatkozik be a Nyugat egy szuverén entitás belügyeibe. Kína épp azért állhat most a fejlődő országok élén, mert hangoztatta,

hogy egy közülük, aki természeténél, fejlődési útjánál fogva jobban megérti őket, mint a fejlett világ országai.

Kína egyelőre az egyszerű, de hosszú távon mégsem alkalmazható megoldáshoz folyamodott. Egyrészt, a múlt csütörtöki ENSZ BT-határozat megszavazásakor tartózkodott, azaz nem támogatta, de nem is akadályozta meg a beavatkozást. (Ez a hozzáállás általában is jellemzi Peking ENSZ BT-ben betöltött működését: ritkán él vétőjogával, de gyakran használja az azzal való fenyegetőzést a nyugati egység hígítására.) Másrészt, az öt nyersolajjal ellátó közel-keleti és észak-afrikai államok kedélyének csillapítására a Kínai Kommunista Párt szócsövének számító *People's Daily* (*Zsenmin Zsípao*) hasábjain keresztül üzent: a hétfői számban elítélte a nyugati légitámadást, azzal vádolva az abban résztvevő országokat, hogy megszegik a nemzetközi szabályokat, és tovább fokozzák a Közel-Keleten kialakult zűrzavart. Az újság a 2003-as iraki invázióhoz hasonlította a beavatkozást, felemlegetve a nyugati befolyás erősödését. „A vértáptarta viharok, melyet Irak nyolc évig átélt, és a kimondhatatlan szenvedés, mely a népét sújtotta tükröz és figyelmeztetés” – áll az újság kommentárjában. „A líbiai katonai támadás az afgán és iraki háborúk után a harmadik alkalom, mikor néhány ország fegyveres akciót indít egy szuverén állam ellen” – állítja az újság, majd hozzáteszi, „minden alkalom, mikor katonai eszközöket használnak válságok kezelésére, az csapás az Egyesült Nemzetek Alapokmányára és a nemzetközi kapcsolatok szabályaira”. Az itt megfogalmazott kritika más hivatalos kínai lapokban is olvasható, többek között megjelent a *People's Daily* nyugati kiadásában is, bár ott már finomított verzióban.

Ugyan nem valószínű, hogy Peking a verbális támadáson túl egyebet is tenne e kérdésben, de most megfogalmazott kritikájának köszönhetően bizonyosan szerez néhány jó pontot az arab államoknál és általában a fejlődő világban is. Nem

tudni azonban mit hoz a jövő, Kína hogyan fog tudni egyszerre megfelelni a nyugati igényeknek és a fejlődők elvárásainak, ha a líbiai konfliktus súlyosbodik, illetve ha további konfliktusok robbannak ki a fejlődő világban. A beavatkozástól való erőteljesebb elhatárolódás, illetve az abban résztvevő államok bírálata előbb-utóbb a kínai-amerikai vagy akár a kínai-uniós kapcsolatok romlását hozhatja magával, annak minden gazdasági következményével együtt, míg a katonai beavatkozás esetleges támogatása még súlyosabb következményekkel járhat, amennyiben ennek nyomán a fejlődő világ olajkészletei nem pörgetik tovább a kínai gazdasági fejlődés motorját. Kényes egyensúly és komoly dilemma ez, mely azonban csak átmenetileg orvosolható az „igen is meg nem is” mentalitással. Kínának előbb-utóbb színt kell vallania, és el kell döntenie mit tör: pálcát vagy lándzsát. Vagy rá kell jönnie, hogy lehet mindkettőt.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők
és letölthetők a www.vki.hu honlapról